

KIM SĄ EKSPERCI?

ALEKSANDRA HAMNY

| Fundacja OSFP

Bill Fulford i Werdie Van Staden

W dniach 22-24 października 2019r. w Warszawie odbyła się 21. Konferencja Międzynarodowej Sieci Filozoficzno-Psychiatrycznej pt. „Ekspertki w obszarze Zdrowia Psychicznego” INPP 2019. Po raz pierwszy w historii zorganizowana w Polsce, jest ona największym na świecie wydarzeniem w obszarze łączącym humanistykę i zdrowie psychiczne.

Międzynarodowa Sieć Filozoficzno-Psychiatryczna (*International Network of Philosophy and Psychiatry* – w skrócie INPP) od ponad dwóch dekad tworzy forum poświęcone badaniom oraz działalności edukacyjnej, wspierając tym samym organizacje pozarządowe na całym świecie, które zaangażowane są w pracę nad etyką i filozofią w dziedzinie psychiatrii. W tegorocznej konferencji w Warszawie udział wzięli m.in. inicjatorzy INPP, profesoro- wie Bill Fulford, John Sadler i Giovanni Stanghellini.

Gospodarzem konferencji miała zaszczyt być Fundacja Otwarte Seminaria Filozoficzno-Psychiatryczne (OSFP). Było to możliwe dzięki ogromnemu zaangażowaniu i wkładowi pracy założycieli fundacji: dr Jakuba Tercza oraz prof. Andrzeja Kapusty, a także odpowiedzialnego za współpracę międzynarodową prof. Marcina Moskałowicza. Oficjalny patronat nad wydarzeniem objęli Rzecznik Praw Obywatelskich, Ministerstwo Zdrowia, Rektor Uniwersytetu Warszawskiego oraz Polskie Towarzystwo Psychiatryczne. Kwartalnik „Psychiatra” zapewnił konferencji patronat medialny.

Tematem przewodnim spotkania było pytanie o status ekspertów w obszarze zdrowia psychicznego. Podczas trzech dni wykładów uczestnicy konferencji próbowali odnaleźć odpowiedzi na pytania kim są eksperci, na czym polegają ekspertyzy podejmowane przez pracowników systemu zdrowia, jak przedstawia się społeczny obraz psychiatrów i psychoterapeutów oraz jakie są społeczno-polityczne aspekty reprezentowania pacjentów psychiatrycznych.

Konferencja rozpoczęła się galą otwarcia w auli im. prof. Jana Baszkiewicza na Wydziale Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych UW. Była ona prowadzona i moderowana przez Hannę Zielińską z Radia TOK FM, która na co dzień w swoim audycjach porusza tematy związane z psychiatrią

i psychologią. Pierwszy wykład otwierający konferencję został wygłoszony przez prof. Billa Fulforda z Uniwersytetu Oksfordzkiego, redaktora naczelnego serii publikacji *International Perspectives in Philosophy and Psychiatry*. Wprowadzenie to dotyczyło nie tylko historii rozwoju filozofii i psychiatrii, lecz skupiało się również na przyszłości, stanowiącej wyzwanie dla nowego pokolenia filozofów i psychiatrów, na którym spoczywa zadanie dalszego rozwijania tego dyskursu. Podczas wykładu wspomniany został również temat Praktyki Opartej Na Wartościach (*Value-Based Practice*), której centrum mieści się w St Catherine's College w Oksfordzie.

Następny wykład został wygłoszony przez prof. Jacka Wciórkę. Dotyczył on metafory „odsłaniania”, a więc odkrywania znaczenia, jakie niesie za sobą doświadczenie psychotyczne rozumiane jako to, czego doświadcza człowiek w stanie określonym w różnych tradycjach semantycznych jako zaburzenie psychiczne. Ostatni już wykład dr Miry Marcinów skupiał się na jej książce pt. „Historia polskiego szaleństwa” zawierającej antologię tekstów z dziedziny psychopatologii, lecz również na opisywaniu procesów i trudności związanych z próbą tworzenia pierwszej archeologii polskiego szaleństwa.

Następne wykłady odbywały się już w dwóch kolejnych lokalizacjach, w Pałacu Staszica będącym siedzibą Instytutu Filozofii Polskiej Akademii Nauk oraz w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Warszawskiego. Tematy paneli, sesji konferencyjnych, a także samych wykładów skupiały się wokół statusu ekspertyzy oraz jej wykorzystania w obszarze zdrowia psychicznego. Konsekwentnie omawiane było przy tym, na czym polega rozwój wiedzy i umiejętności eksperckich oraz jak te rozważania przekładają się na decyzje podejmowane przez psychiatrów, psychoterapeutów oraz pracowników społecznych. Pytano również o ideę przyświecającą kolejnemu rodzajowi ekspertów, mianowicie znaczeniu ekspertów przez doświadczenie. Rozmowom przewodziły również pytania o miejsce, jakie zajmują eksperci w kontekście systemu opieki zdrowia psychicznego i różnych nurtów psychiatrii, psychoterapii, psychiatrii środowiskowej czy też post-psychiatrii.

Kolejnym ważnym tematem poruszonym w czasie wykładów było pytanie o status samego pacjenta jako eksperta i związanej z tym rozważaniem działalności systemów wzajemnego wsparcia oraz ruchów samopomocy. Szeroko omówiono również rolę kategoryzacji diagnozy oraz systemów klasyfikacji zaburzeń psychicznych, takich jak DSM-5 oraz ich roli w diagnozowaniu pacjentów. Towarzyszyły temu dysku-

Jacek Wciórka i Tomasz Szafrąński

Kassija Te - koncert towarzyszący konferencji

sje dotyczące naukowego statusu wiedzy psychiatrycznej oraz neuronauk leżących u podstawy diagnozy.

Podczas konferencji miały miejsce również dyskusje skupione wokół określonych zaburzeń psychicznych, w szczególności schizofrenii. Prof. Thomas Fuchs z Uniwersytetu w Heidelbergu wygłosił wykład dotyczący umiejętności ludzkiego umysłu do myślenia i postrzegania rzeczywistości „jak gdyby” („*as if*”) i jej utracie w przypadku pacjentów cierpiących na schizofrenię. Umiejętność ta uwidacznia się podczas rozróżniania pomiędzy sytuacjami faktycznymi a fikcyjnymi, czego przykładem jest ludzka wyobraźnia, rozumienie języka metafor czy chociażby podziwianie sztuki teatralnej. Owa zdolność ludzkiego umysłu zatracza się według prof. Fuchsa w przypadku schizofrenii, która objawia się poprzez problemy z percepcją, urojenia oraz halucynacje.

Szczególnym zainteresowaniem cieszyło się zagadnienie Praktyki Opartej na Wartościach, o której mowa była już podczas samego otwarcia konferencji w wykładzie prof. Fulforda. Pozwalało ono na dyskusję na temat etycznych kodów i dylematów zdrowia psychicznego. W trakcie konferencji przyglądano się również różnym aspektom kultury leczenia zaburzeń pod kątem pluralizmu metodologicznego oraz egzystencjalno-fenomenologicznych, behawioralnych i ekologicznych perspektyw w psychiatrii. Tematem niezwykle współczesnym, ukazanym w innowacyjnej perspektywie, był panel dotyczący społecznej estetyki zdrowia psychicznego i dobrostanu (*well-being*), w którym udział brali prof. Werdie van Staden (Uniwersytet w Pretorii), prof. Michael Musalek (Uniwersytet im. Sigmunda Freuda w Wiedniu) oraz prof. John Sadler (Uniwersytet w Teksasie), mówiący o społecznej estetyce zjawiska wypalenia zawodowego (*burnout*) wśród pracowników firm i korporacji oraz możliwych sposobach na załagodzenie tego zjawiska poprzez wprowadzenie zmian w etyce pracy i zwiększeniu wymiaru usług socjalnych świadczonych przez owe instytucje.

Ostatecznie powrócono w dyskusjach do znaczenia praktyki filozofii w dziedzinie psychiatrii i psychologii. Pojawiło się również zagadnienie różnych reprezentacji chorób psychicznych oraz obrazów zaburzeń w literaturze i sztuce. Ogromną popularnością cieszył się wykład prof. Louisa Sassa z Uniwersytetu Rutgersa w Stanach Zjednoczonych, autora książki „*Madness and Modernism*”. Dotyczył on filozoficznej perspektywy subiektywności, opisując jej znaczenie dla wielu dyscyplin takich jak psychologia, psychiatria, psychoterapia, filozofia umysłu czy kognitywistyka. Były to refleksje odwołujące się do tradycji fenomenologicznej, którą prof.

Sass określa jako jednocześnie „niemożliwą i niezbędną”, odwołując się do zwrotu „wszędzie i nigdzie” (*everywhere and nowhere*) oraz do twórczości Heideggera, Husserla czy Merleau-Ponty’ego.

Wystąpieniom towarzyszyła sesja posterowa prezentowana drugiego i trzeciego dnia konferencji, w której udział wzięli między innymi Warszawski Dom Pod Fontanną oraz Fundacja eFkropka. Nie zabrakło również warsztatów, które w tym roku nosiły tytuł „Laboratorium doświadczenia i relacji”, prowadzonych przez Agnieszkę Brejwo i Andrzeja Kapustę, które opierały się na fenomenologicznym opisie ludzkich doświadczeń. Podczas trwania zajęć uczestnicy dowiedzieli się, w jaki sposób pojęcia i kategorie obecne w fenomenologii, nauce neurokognitywnej i antropologii doświadczenia przekładają się na praktykę terapeutyczną.

Podczas ostatniego panelu zamykającego konferencję podjęto finalną dyskusję dotyczącą funkcji ekspertów w obszarze zdrowia psychicznego. Udział w niej wzięli profesorowie Zofia Rosińska, Marek Hetmański, Bill Fulford, John Sadler, Werdie Van Staden, Louis Sass i Peter Zachar. Swoim udziałem dyskusję wzbogacił również Rzecznik Praw Obywatelskich dr Adam Bodnar, który na pracy ekspertów polega m.in. w celu zrozumienia jak współczesne standardy psychiatrii przekładają się na język praw obywatelskich i praw człowieka.

To trzydniowe święto humanistyki i psychiatrii zgromadziło ponad 160 uczestników z 32 krajów, którzy wysłuchali w tym czasie 8 paneli konferencyjnych, 12 sesji oraz niemalże 60 wykładów. Trzy kamery, którymi nagrywany był przebieg konferencji zarejestrowały dziesiątki godzin wartościowych nagrań, które w przyszłym roku zostaną opublikowane. Nie udało się to, gdyby nie ciężka praca organizatorów koordynowanych przez dr Jakuba Tercza, któremu zawdzięczać można ten sukces na arenie międzynarodowej. Nieoceniona była również pomoc zespołu ósemki wolontariuszy, którzy przez całe dni dbali o prawidłowy przebieg konferencji. Praca wolontariacka była również niezwykle szansą dla młodych ludzi zainteresowanych tą tematyką na poznanie od wewnątrz międzynarodowego środowiska akademickiego.

Wydarzenia takie jak 21. Konferencja Międzynarodowej Sieci Filozoficzno-Psychiatrycznej mają szansę doprowadzić do popularyzacji filozofii psychiatrii zarówno w naszym kraju jak i na całym świecie, stopniowo zwiększając rolę humanistów i filozofów w zmianie systemu opieki zdrowotnej. ■